

הריטב"א כתב שזה רק כאשר מודים שהעידו שקר, אבל אם אומרים הוזמנו ע"י שקרנים – פטורים משום 'הפה שאסר הפה שהתיר'. ויש חולקים.
הודה אחד מהם ואמר העדנו והוזמנו בבית דין פלוני [וחויבנו לשלם] – משלם לפי חלקו, ותברו פטור שהרי לא הודה ואין עדים בדבר.

דף ג

ג. שני עדים שהעידו ועתה אומרים שניהם או אחד מהם 'העדנו שקר' – מה דינם?

כיון שהגידו העדים – שוב אינם חוזרים ומגידיים (אפילו נותנים טעם לדבריהם מפני מה שיקרו מקודם. ע' בסנהדרין מד), והרי עדותם הראשונה קיימת וגומרים הדין על פי עדותם, ואם יוזמו מעתה – יהיו חייבים. יש אומרים שאם הוציאו ממון על פי עדותם, מתחייבים הם בהודאתם לשלם למאן דדאין 'דינא דגרמי' (ע' ברמב"ן; טור חו"מ; מהרש"א ורש"ש ועוד).

ד. כיצד שמים את חיוב עדים זוממין במקרים הבאים:

א. העידו על פלוני שגרש את אשתו ולא נתן לה כתובה, והוזמו.

ב. העידו על פלוני שחייב לחברו סכום מסוים תוך שלשים יום, והוא אומר איני חייב אלא מכאן ועד עשר שנים, והוזמו.

א. עדים שהעידו על פלוני שגירש את אשתו ולא נתן כתובה, והוזמו – לדברי רב חסדא משלמים כפי מה שהכתובה שוה לבעל עתה, כלומר הסכום שהיה מקבל אילו מכר זכות ספקו בכתובה (שהרי הנכסים עתה בחזקתו כל זמן שלא גירשה והוא אוכל מהם פירות, ושמה היא תמות לפניו ויירשנה) – סכום זה הפסידוהו בעדותם השקרית, ואותו הם משלמים לו.

ולדברי רב נתן בר אושעיא ורב פפא, חייבים לשלם לבעל את כל הכתובה בהפחתת הסכום שאדם אחר (או הבעל) היה נותן לאשה בקנותו ממנה את זכותה המסופקת בכתובה זו (שהרי סכום זה, מוכן הבעל לשלמו גם עתה כשהוזמו כדי לקנות זכות ספיקה. נמצא שסכום זה לא הפסידוהו).

וכן הלכה (רמב"ם עדות כא, א; טוחו"מ לח). ומשערים בכל מקרה לגופו, לפי גילה ובריאותה של אותה אשה, ולפי מצב היחסים בינה לבין בעלה, אם הסיכוי למיתה ולגירושין גבוה או נמוך, וכיו"ב. וכן משערים לפי טיב הקרקעות המיוחדים לגבית הכתובה, אם הן עידיות אם לאו (פוסקים). ישנן שיטות נוספות בבאור מחלוקת האמוראים. וגם רש"י הביא פרוש נוסף ודחאו.

ואמר רב פפא, אין חייבים אלא כתובה, לא נכסי מלוג וזכות ירושתה שבאו להפסידו, מפני שיכולים לטעון לא ידענו על קיומן של זכויות אלו (כן פרש רש"י. והרמב"ן חולק וסובר שאין להם טענת 'לא ידענו' ופרש דברי ר"פ באופן אחר).

א. כל האמור כאן – כלפי הפסדים שרצו להפסיד את הבעל, אבל מלבד זה חייבים לה דמי שאר וכסות שהיתה מופסדת מעדותם, מלבד אם גם היא מודה שנתגרשה (עפ"י תוס').

ב. גם כשהעידו עדים להפסיד כתובה לאשה, כגון שאומרים שזינתה ואין לה כתובה, והוזמו – משלמים לה כפי הפסד טובת הנאתה מהכתובה (ערש"י סנהדרין ט: י.).

ב. העידו על פלוני שחייב לחברו חוב תוך שלשים יום, והוא אומר תוך עשר שנים [באופן שביעית אינה משמטת באמצע, כגון במלוה על המשכון], והווינו – אומדים כמה אדם רוצה ליתן ויהיה בידו אותו סכום לתקופה זו שבין שלשים יום לעשר שנים – סכום זה הם משלמים לו.

ה. א. הלואה שתאריך פרעונה לאחר עבור שנת השבע – האם שביעית משמטת?

ב. המלוה לחברו והתנה שלא תשמטנו שביעית – האם יש ממש בדבריו?

ג. המלוה את חברו סתם – ממתי יכול לתובעו?

א. נחלקו שתי לשונות בגמרא בדברי שמואל, האם שביעית משמטת הלואה שזמן פרעונה לאחר השנה השביעית, כגון מלוה את חברו לעשר שנים, אם לאו – שהרי אין אני קורא בו כעת לא יגש את רעהו.

א. הרמב"ם, רבנו תם הרא"ש והרי"ד (וכ"ה בשו"ע חו"מ סו, י) פסקו כלשנא בתרא שאין שביעית

משמטת. ויש חולקים (ערא"ש ותוס' שאנץ' ור"פ – בשם רבנו חננאל וריב"א. ועריטב"א; טור בשם רמ"ה.

יש מי שכתב להלכה שלכתחילה ראוי לחוש לדבריהם ולכתוב פרוזבול. עפ"י דבר אברהם ח"א לב).

ב. יש אומרים שגם השנה השביעית הבאה, החלה לאחר זמן הפרעון – אינה משמטת. ויש חולקים

(ע' מאירי; בירור הלכה).

ב. המלוה את חברו והתנה שלא תשמטנו שביעית – למסקנת הסוגיא חילקו בדעת שמואל (ואפשר שגם רב

שחלק גבי אונאה, מודה בשביעית – ע' לחם משנה וחדושי ר' חיים הלוי ועוד) בין אם אמר 'על מנת שלא תשמטנו

שביעית' – שדבריו בטלים מאחר והם מנוגדים לדין התורה, הלכך השביעית משמטתו. ובין אם אמר

שחברו לא ישמטנו בשביעית – שדבריו קיימים, שהרי זה דבר שבממון, ונמצא הלה חייב עצמו בדבר

שהתורה פטרתו. (וכן הלכה. רמב"ם שמיטה ויובל ט, י; חו"מ סו, ט).

כללות דין מתנה על מה שכתוב בתורה – נתבאר בכתובות פג-פד.

דין המתנה על אונאה – בבבא מציעא נא.

ג. המלוה את חברו סתם – אינו רשאי לתובעו בתוך שלשים יום. והסיקו שאין חילוק בדבר בין מלוה בשטר למלוה על פה לענין זה.

משמע שלשים יום דוקא, ולא 'חודש' (ע' מנחת שלמה ח"ג קכ, א שתמה בטעם הדבר, מה טעם אין

'חדש' נחשב כשנה, והלא השנה מורכבת מחדשים ולא מיחידות של שלשים יום. ובחדושים ובאורים (ר"ה י)

פרש).

דפים ג – ד

ו. מה דינה של מקוה מים שנפלו לתוכה שלשה לוגין (ולא היו בה באותה שעה ארבעים סאה), באופנים הבאים:

א. שלשה לוגין מים שנשפך לתוכם יין ומראיהם כמראה יין.

ב. שלשה לוגין מי צבע.

ג. שלשה לוגין חסר קורטוב שנשפך לתוכם קורטוב יין ומראיהם כמראה יין.

ד. שלשה לוגין חסר קורטוב שנשפך לתוכם קורטוב יין או חלב, ומראיהם נשאר כמראה מים.

א. שלשה לוגין מים שנשתנו מראיהם על ידי יין שנשפך לתוכם – רב אמר: אינם פוסלים את המקוה. ואילו רבי חייא שנה בכרייתא: הורידוהו (מהכשרו).

ובארו בגמרא שדין זה תלוי בדעות התנאים: לרבי יוחנן בן נורי – ודאי כשר. ולתנא קמא – לרבא: פסול (כברייתא דר' חייא. ורב שהכשיר פסק כר' יוחנן בן נורי), לרב יוסף: כשר (אליבא דרב, שגרס כן בדברי ת"ק. ונמצאו דברי רב אמורים הן לת"ק הן לרבי"ג). ורב פפא הסתפק בדעת ת"ק.

שורש השאלה הוא, האם בגזרת שלשה לוגין מים שגזרו חכמים לפסול את המקוה, הולכים אחר השיעור לבדו או [גם] אחר המראה.

הלכה כרב שכשר (רמב"ם מקואות ז; יו"ד רא, כג. וע' חזו"א מקואות קמא ת, ז).

ב. מי צבע – ר' יוסי אמר: פוסלים את המקוה בשלשה לוגין. ומבואר בגמרא שאפילו לפי הדעות שהולכים אחר המראה – כאן פסול כיון שנקראים 'מי צבע' הרי הם כמים ופוסלים.

וכן הלכה (יו"ד רא, כד).

ג. שלשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכם קורטוב יין ומראיהם כמראה יין – אינם פוסלים את המקוה בניפילתם, (והכל מודים בדבר, לפי שאין כאן לא שיעור מים ולא מראה מים).

ד. שלשה לוגין חסר קורטוב שנפל לתוכם קורטוב יין או חלב ומראיהם כמראה מים – לתנא קמא: אינם פוסלים את המקוה (מפני שאין שיעור מים), ולרבי יוחנן בן נורי – פסלוהו, שהכל הולך אחר המראה.

הלכה כתנא קמא. (רמב"ם מקואות ז; יו"ד רא, כג).

כל האמור כאן – כשמראה המקוה בכללותו לא נשתנה, אבל שינוי מראה במקוה – פוסלו, מלבד במי צבע (ע' רמב"ם שם; יו"ד רא, כד).

דף ד

ז. כמות גדולה של מים שאובים או משקה אחר, שנשפכה כאחת לים או לנהר – האם ניתן לטבול במקום השפיכה? ומה דינה של תרומה שנפלה לשם – האם נטמאת?

חבית מלאה משקים שנשפכה לים הגדול, יש לחוש שמא המשקים נמצאים במקומם ולא עלתה לו טבילה. לפרש"י (וכ"מ ברמב"ם), דין זה אמור הן ביין הן במים שאובים – הטובל שם לא עלתה לו טבילה מפני שבא ראשו ורובו במים שאובים וגזרו חכמים שפוסל את התרומה. אבל התוס' כתבו שבמים אין לחוש כיון שהוכשרו בהשקתם לים, ורק ביין אסרו.

וכן תרומה שנפלה לאותו מקום שנשפך היין וטבל בו אדם – נטמאה, חוששים שהטמא טימא את המשקים ואלו טמאו את התרומה (רש"י). ואין מעמידים אותה על חזקת טהרתה.

ובנהר, הואיל ומימיו זורמים והולכים – כשר, שאין לחוש לנשארו במקום אחד.

ח. א. עדים שהעידו על חיוב ממון והוזמו – מה ענשם?

ב. עדים שהעידו על חיוב מלקות והוזמו – מה ענשם?

ג. האם אפשרי שאדם ילקה וישלם על דבר אחד?

ד. האם לוקים על לאו שאין בו מעשה?

ה. אוהרה לעדים זוממים, מניין?